

FUNCȚIA DE AUDIT INTERN ȘI ROLUL ACESTEIA ÎN PROCESELE DE MANAGEMENT AL RISCURILOR

Cristina DOLGHI

Universitatea de Stat din Moldova

Auditul intern în calitate de componentă a sistemului intern de management al riscului examinează obiectiv activitatea entității și are menirea să ofere managerilor asigurare și consultanță în scopul atingerii obiectivelor sale, oferind recomandări pentru consolidarea eficacității rezultatului activității.

Importanța gestiunii riscului ca activitate, constă în posibilitatea de a prognoza într-o anumită măsură producerea evenimentului de risc și de a lua la timp deciziile necesare în vederea reducerii riscului unor eventuale consecințe nefavorabile.

Cuvinte-cheie: *audit, auditor, procese de management al riscului, proceduri de control, standarde de audit, entitate economică, elemente patrimoniale, întreprinzător, riscuri în afaceri, minimizarea riscului, raportări financiare, etică profesională.*

INTERNAL AUDIT FUNCTION AND ITS ROLE IN THE PROCESSES OF RISK MANAGEMENT

Internal audit as a component of the internal system of risk management objectively examines activity of a legal person and is aimed to offering insurance and consultations to the managers with the view to reaching their objectives by giving recommendations for consolidation of the efficacy of the results of their activity.

The importance of risk management as an activity lies in the possibility to forecast production of a risk event to one extent or another and to take necessary decisions in time in order to reduce risks of some eventual unfavorable consequences.

Keywords: *audit, audit profession, risk management processes, control procedures, auditing standards, economic entity, economic elements, enterprising, business risks, minimizing the risk, financial reporting, professional ethics.*

Auditorii sunt obligați să respecte principiile de organizare și desfășurare a activității de audit indiferent de tipul de proprietate, forma de organizare juridică, în conformitate cu standardele de audit, cu actele legislative și cu alte acte normative care reglementează aceste principii.

Sprijinirea profesiei de auditor a devenit una din prioritățile naționale, care are ca scop asigurarea calității și transparenței raportării financiare. Pentru realizarea acestora, auditorii trebuie să elaboreze propriile standarde și proceduri interne ce ar asigura efectuarea unor audite calitative conform legislației în domeniul auditului și practicilor internaționale avansate, să elaboreze politici și proceduri interne de control al calității și să îmbunătățească calitatea metodelor de audit aplicate. Pe lângă aceasta, nu mai puțin importantă este și organizarea eficientă a supravegherii publice a auditorilor, ceea ce contribuie la sporirea încrederii în profesia de auditor.

Legea privind activitatea de audit, nr.61 din 16.03.2007, stabilește cadrul juridic privind organizarea acestei activități de către societățile de audit și auditorii întreprinzători individuali în Republica Moldova, reglementează exercitarea profesiei de audit; prevede formarea structurii sistemului de supraveghere, pentru a ajuta organele de reglementare, investitorii și publicul să se asigure că rapoartele anuale și cele consolidate auditate sunt de încredere și prezintă o imagine veridică a situației financiare a entității auditate. În afară de lege, activitatea de audit este reglementată de Standardele Naționale de Audit (SNA), Regulamentul Consiliului de supraveghere a activității de audit (CSAA), Codul privind conduita profesională a auditorilor și contabililor (Codul etic) și regulamentele privind practica de audit [1].

Auditul intern este considerat în lume o profesie care a prins contur de-a lungul anilor, căutând să răspundă mereu necesităților în continuă schimbare pe care le au entitățile economice. Auditul intern, axat la începuturile sale pe probleme contabile, a devenit actualmente un instrument puternic de depistare a principalelor riscuri ale unității. Ca funcție, auditul intern are o apariție relativ recentă, după unii autori – în perioada crizei economice din 1929 din Statele Unite ale Americii. Întreprinderile erau atunci afectate de recesiunea economică și economiile de orice natură erau la ordinea zilei. Toate conturile au fost minuțios analizate în vederea unei reduceri a taxelor. Însă, marile întreprinderi americane foloseau deja serviciile Cabinetelor de Audit Extern, organisme independente care aveau misiunea de a certifica conturile, bilanțurile și situațiile financiare.

Se căuta o metodă de reducere a cheltuielilor și s-a realizat că pentru a duce la bun sfârșit activitatea de certificare, auditorii externi trebuiau să efectueze numeroase activități pregătitoare: inventarieri de orice natură, analize de conturi, sondaje diverse și variate etc. Atunci s-a sugerat în mod normal ca anumite activități pregătitoare să fie preluate de personalul întreprinderii. Cabinetele de Audit Extern și-au dat acordul cu condiția unei anumite supervizări.

Astfel au apărut acești „auditori”, care efectuau activități de audit, în sensul în care era înțeles la acea dată, dar „interni”, deoarece făceau parte din întreprinderi. Ei participau la activitățile curente ale auditorilor externi, însă fără a întocmi sintezele și concluziile. Într-un fel, subcontractanți ai auditorilor externi, ei au permis realizarea obiectivului fixat inițial: reducerea taxelor întreprinderilor [2]. Astfel s-a născut cuvântul, nu funcția.

Începând cu anii 1950, Institutul Auditorilor Interni (SUA) a emis norme proprii de audit intern, diferite de cele ale auditului extern. Cu timpul, aceste norme au fost generalizate și din anii 1970 au devenit standarde de audit intern, care, datorită evoluției societății ce se confruntă mereu cu noi provocări, sunt în permanentă mișcare.

În prezent la acest institut s-au afiliat peste 90 de institute naționale ale auditorilor interni din diferite țări.

Funcția de audit intern în Republica Moldova s-a marcat abia în anii '90 în cadrul controlului financiar; cu timpul, s-a reușit divizarea conceptelor de control intern și audit intern.

Practicienii auditului intern constată evoluția rapidă a acestuia, confirmă că obiectivele auditului intern sunt atinse și el a devenit un ajutor de neevitat pentru managerii entității economice.

Auditul intern este organizat în cadrul entității economice, prezintă o activitate independentă de apreciere sau control al operațiilor; el este în serviciul Conducerii. În acest domeniu, el este un control care are drept funcție estimarea și evaluarea eficacității altor controale [3].

Auditul intern, în calitate de componentă a sistemului intern de management al riscului, examinează obiectiv activitatea entității și are menirea să ofere managerilor asigurare și consultanță în scopul atingerii obiectivelor sale, oferind recomandări pentru consolidarea eficacității rezultatului activității.

În relațiile stabilite astăzi în cadrul economiei de piață entitatea economică devine veriga de bază la nivelul căreia este creată producția necesară societății, sunt prestate serviciile, se realizează sarcinile de utilizare eficientă a resurselor, echipamentului tehnic, tehnologiei cu productivitate înaltă și vânzarea producției.

În afaceri apar numeroase acțiuni, a căror survenire sau nesurvenire poate să aducă la mari pierderi financiare. Aceste cauze pot determina transformări pe parcursul realizării și exploatării obiectivului real, transformări cu efecte negative asupra rezultatelor economice așteptate.

Importanța gestiunii riscului ca activitate constă în posibilitatea de a prognoza într-o anumită măsură producerea evenimentului de risc și de a lua la timp deciziile necesare în vederea reducerii riscului unor eventuale consecințe nefavorabile [4].

Procesul de gestiune a riscurilor poate identifica problemele potențiale, care pot avea consecințe negative nu doar asupra eficienței activităților desfășurate, dar și asupra performanțelor de planificare și strategice ale afacerii.

Deci, riscurile reprezintă o parte naturală a activităților zilnice, iar prevenirea totală a apariției acestora nu este posibilă și, oricum, ar însemna utilizarea excesivă a resurselor entității. Din aceste considerente, entitatea economică implementează sisteme de management al riscurilor, care să asigure identificarea, evaluarea, gestionarea și controlul posibilelor evenimente sau situații, astfel încât să se obțină o asigurare rezonabilă în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor entității.

Principalele obiective ale managementului riscului sunt îndreptate spre:

- asigurarea îndeplinirii obiectivelor entității;
- protejarea resurselor disponibile;
- funcționarea sistemelor de control adecvate pentru gestionarea situațiilor neprevăzute.

Cadrul normativ în domeniul auditului intern în sectorul public din Republica Moldova, care este recomandat și pentru sectorul privat, include: *Legea privind controlul financiar public intern, nr.229 din 23.09.2010; Standardele Naționale de Audit Intern; Codul etic; Carta de audit intern; Normele metodologice pentru implementarea auditului intern în sectorul public și alte acte normative și instrucțiuni interne în domeniu.*

Scopul *Legii privind controlul financiar public intern* este consolidarea răspunderii manageriale pentru gestionarea optimă a resurselor conform obiectivelor entității publice, pe baza principiilor buneii guvernări, prin implementarea sistemului de management financiar și control al activității de audit intern în setorul public [5].

În Legea privind controlul financiar public intern sunt prevăzute: scopul și obiectivele auditului intern; principiile fundamentale ale activității de audit intern; tipurile și etapele activității de audit intern; sunt stabilite drepturile și obligațiile conducătorului și ale personalului unității de audit intern, drepturile și obligațiile managerului entității publice; sunt elucidate circumstanțele existenței unui conflict de interese, restricțiile în activitatea de audit intern și raportarea activității de audit intern.

Adoptarea *Standardelor Naționale de Audit Intern* are importanță pentru crearea premiselor comportamentului profesional al auditorilor, planificarea și desfășurarea auditului, precum și pentru elaborarea raportărilor asupra rezultatelor obținute. Acestea ajută la asigurarea consistenței și calității raportului de audit, susținând în același timp credibilitatea auditorului în fața utilizatorilor rapoartelor de audit.

Obiectivul Standardelor Naționale de Audit Intern rezidă în definirea principiilor de bază pe care practica auditului intern le urmează, în furnizarea unui cadru de referință în vederea realizării și promovării activităților de audit intern, care să aducă un plus de valoare acestora, în stabilirea criteriilor de apreciere a funcționării auditului intern, în favorizarea îmbunătățirii proceselor și operațiunilor organizaționale [6].

Standardele Naționale de Audit Intern includ standarde de calificare și standarde de funcționare. Standardele menționate prevăd subpuncte, care prevăd standarde de implementare practică a standardelor de calificare și a standardelor de funcționare.

Standardele de calificare includ următoarele reglementări:

- Misiunea, componența și responsabilitățile auditului intern;
- Independența și obiectivitatea auditului intern;
- Competența și conștiinciozitatea auditorilor interni;
- Programul de asigurare și de îmbunătățire a calității auditului intern.

Standardele de funcționare prevăd:

- Gestionarea activității de audit intern;
- Natura activității auditului intern;
- Planificarea misiunii de audit intern;
- Realizarea misiunii de audit intern;
- Comunicarea rezultatelor misiunii de audit intern;
- Monitorizarea evoluției;
- Acceptarea riscurilor de către manager.

Codul etic al auditorului intern reprezintă un ansamblu de principii și reguli de conduită, care reglementează activitatea auditorilor interni/angajaților din cadrul unităților de audit intern în domeniul eticii profesionale [7].

Carta de audit intern definește sfera de activitate a unității de audit intern, stabilește poziția acesteia în structura organizațională a entității publice, stipulează drepturile și obligațiile angajaților unității de audit intern, autorizează accesul la personal, documente și bunuri fizice, necesare îndeplinirii corespunzătoare a activității de audit intern.

Normele metodologice pentru implementarea auditului intern în sectorul public oferă îndrumarea metodologică necesară pentru aplicarea Standardelor Naționale de Audit Intern, recomandări privind formularele-tip, exemple practice [8].

De-a lungul timpului, auditul intern a avut mai multe definiții. Conform Standardelor Naționale de Audit Intern, care sunt elaborate în baza Standardelor Internaționale ale Practicii Profesionale de Audit Intern, a fost pusă în aplicare o nouă definiție a auditului intern: „*activitate independentă și obiectivă, care oferă entității asigurarea unui grad de control asupra operațiunilor, o îndrumă în ceea ce privește îmbunătățirea operațiunilor și contribuie la adăugarea unui plus de valoare acestora, ajută entitatea în atingerea obiectivelor, evaluând, printr-o abordare sistematică și metodică, procesele de management al riscurilor, de control și de guvernare a instituției, cu propuneri de consolidare a eficacității lor*”.

Principiile unei bune guvernări sunt transparența și răspunderea, economicitatea, eficacitatea și eficiența, legalitatea și echitatea, etica și integritatea în activitatea entității [9]. Aceste principii se atribuie managerului (administratorului) entității.

Managerul entității organizează sistemul de management financiar și control intern pentru a asigura obiectivele strategice în dezvoltarea activității entității, care includ elaborarea și executarea bugetelor, elaborarea programelor, evidența contabilă, raportarea și monitorizarea. Acesta are responsabilitatea cu privire la determinarea nivelului admisibil al riscurilor, adecvate pentru entitate; stabilește un sistem de raportare referitor la

riscurile existente, care va asigura gestionarea corespunzătoare a nivelului de toleranță a riscurilor la toate nivelurile entității – aceasta va include analiza costurilor și beneficiilor proceselor de control intern; revizuieste sistematic nivelul general al riscurilor în cadrul entității luând măsurile corespunzătoare.

Managerul entității menține un mediu de control favorabil funcționării sistemului de management financiar și control intern prin [10]:

- integritatea personală, profesională și etica conducerii și personalului;
- stilul de conducere;
- structura organizațională;
- divizarea obligațiilor și responsabilităților;
- politici și practici privind resursele umane;
- competența personalului.

Managerii stabilesc obiectivele și indicatorii de performanță pentru activitatea entității, fiind responsabili de realizarea acestora. Ei permanent identifică, evaluează, înregistrează și monitorizează sistematic riscurile ce pot afecta îndeplinirea obiectivelor și realizarea performanțelor planificate și elaborează măsuri de diminuare a probabilității riscurilor și/sau a impactului acestora.

Auditul intern în cadrul entității economice este subordonat la cel mai înalt nivel ierarhic al unității, realizând activitatea sa cu obiectivitate în totalmentă neutralitate.

Auditorii interni și managerii entității economice sunt parteneri având aceleași obiective, printre care managementul eficient al entității și minimizarea riscurilor în afacere. Dar este importantă înțelegerea deplină a riscurilor și a diferitelor moduri în care acestea sunt utilizate, atât în contextul managementului riscurilor, cât și al celui de audit. Pentru auditorii interni este important să înțeleagă că managerii, nu auditorii, sunt responsabili de implementarea eficientă a managementului riscurilor. Faptul ca auditorii utilizează termeni și abordări similare la evaluarea riscurilor activității lor de audit și că pot oferi recomandări conducerii cu privire la riscuri nu înseamnă că auditul intern are responsabilități pentru implementarea sistemelor eficiente de management al riscurilor. Responsabilitatea principală a funcției de audit intern constă în revizuirea și testarea procedurilor de control intern implementate de către manager pentru diminuarea riscurilor și formularea recomandărilor în cazul în care sistemul de control intern nu este adecvat.

Conform prevederilor Standardelor Naționale de Audit Intern, auditorii interni au responsabilitatea să contribuie la gestionarea riscurilor în entitate. În acest sens, auditorii interni au următoarele atribuții:

- analizează dacă toate riscurile majore au fost identificate de către conducere și au fost luate în considerare în procesul de definire a cadrului politicilor viitoare;
- verifică dacă procedurile de control intern funcționează într-un mod care atenționează sau limitează impactul riscurilor majore;
- evaluează dacă sistemul de evaluare a riscurilor, instituit de către conducere, prezintă sistematic informații actualizate despre riscurile cu care se confruntă entitatea.

Obiectivul auditului intern este de a asista membrii conducerii în exercitarea eficace a responsabilităților lor, furnizând analize, aprecieri, recomandări și comentarii pertinente referitoare la activitățile examinate.

Auditul intern are scopul:

- de a verifica dacă activitatea desfășurată de către entitate este în conformitate cu politicile, programele și managementul acestuia, conform prevederilor legale;
- de a evalua cât de adecvate sunt controalele financiare și nefinanciare dispuse de conducerea entității economice și dacă acestea sunt aplicate și în ce măsură, în scopul eficientizării activității acesteia;
- de a evalua cât de adecvate sunt informațiile financiare și nefinanciare furnizate conducerii entității economice, pentru cunoașterea situației reale din activitatea ei;
- de a proteja elementele patrimoniale ale entității și de a identifica metodele de prevenire a fraudelor și a pierderilor de orice fel.

Responsabilitățile auditului intern în cadrul entității economice se stabilesc clar de către conducere, se permite accesul deplin la documente, la bunuri și la persoanele care se află într-un raport cu subiectul controlat. Auditorul intern trebuie să fie liber să verifice, să estimeze valoarea politicilor, a planurilor, a procedurilor și a rapoartelor interne și externe.

Chiar dacă rapoartele de audit intern și rapoartele periodice către conducerea superioară analizează aspecte referitoare la managementul riscurilor, auditorii interni nu acceptă responsabilitatea sau obiectivele generale

de implementare a sistemelor de management al riscurilor din numele conducerii. Această funcție este exercitată de persoanele responsabile pentru atingerea scopurilor și obiectivelor entității.

Auditorul este persoana care are calificare și care este mandatată pentru a conduce toate componentele unui audit; nu aparține unei caste superioare și nu este investit cu nici o putere; constată fapte; respectă principiile deontologice stricte; aparține unei noi profesii create în ultimii ani.

Responsabilitățile auditului intern sunt [11]:

- de a informa și consilia conducerea, în acord cu deontologia Institutului Internațional al Auditorilor Interni;
- de a coordona activitățile sale cu cele ale altor grupe de control, astfel încât să garanteze cât mai bine posibil securitatea controalelor și eficacitatea unității.

În îndeplinirea funcțiilor sale, un auditor intern nu are asupra activităților pe care le controlează nici responsabilitate directă, nici autoritate. Din aceste motive, controlul și avizul auditorului intern nu trebuie în nici un mod să descarce alte persoane de exercitarea responsabilităților ce le-au fost repartizate.

Independența este esențială pentru eficacitatea auditului intern. Ea se obține, în primul rând, prin statutul său și prin obiectivitatea sa [12]:

- statutul funcției de audit intern și susținerea pe care i-o aduce conducerea sunt determinanți majori ai acțiunii și ai valorii sale. Din acest motiv, conducătorul funcției de audit intern trebuie să fie atașat unui compartiment a cărui autoritate acoperă un domeniu întins și asigură, la recomandările sale, o acțiune eficace, adecvată acțiunii sale eficace vis-à-vis de recomandările auditorului;
- obiectivitatea funcției de audit este esențială. Pentru acest motiv, un auditor intern nu trebuie să definească și să pună în loc proceduri în orice activitate normală supusă controlului său; aceasta ar fi de natură să compromită independența sa.

Auditul intern este o profesie care se bazează pe un cadru de referință recunoscut în întreaga lume, chiar dacă, datorită varietății mediilor în care este practicat, acesta trebuie să se adapteze pentru a lua în calcul particularitățile legislative și de reglementare ale fiecărei țări, regulile specifice care guvernează anumite sectoare de activitate (sectorul financiar-bancar, de exemplu) sau pur și simplu mărimea și cultura unității.

Principiile și regulile prevăzute de Codul deontologic și de alte norme au un caracter obligatoriu. Nerespectarea acestora înseamnă nu doar să te situezi în afara profesiei, ci, mai ales, să te privezi de un mijloc de a fi mai eficace și, deci, mai credibil. Doar o abordare sistematică și metodică poate aduce un plus de valoare întreprinderilor din țară.

Standardele internaționale în domeniul auditului intern reprezintă rezultatul activității pe parcursul a zeci de ani în domeniu, parcurgând un proces amplu de armonizare cu cerințele vieții economico-sociale, păstrând, în permanență, un caracter dinamic și puternic proactiv. Ele indică buna practică acceptată pe plan internațional pentru auditul intern în întreaga lume, reprezentând cadrul general și un instrument de lucru pentru audit și conducerea auditului.

Auditul intern este o activitate independentă, obiectivă, de asigurare și consultanță, menită să adauge valoare și să îmbunătățească operațiunile unei entități economice.

Auditorul intern poate atinge obiectivele dacă în entitate există un sistem de control intern organizat, formalizat, periodic, constituit din standarde și norme profesionale, coduri deontologice, care susțin profesia de auditor și asigură independența acestuia.

În absența unei politici adecvate de management al riscurilor în afacere, întreprinzătorul este pus în imposibilitatea de a aprecia nivelul de expunere la diverse riscuri și în imposibilitatea de a gestiona adecvat și eficient riscurile în activitatea desfășurată.

Referințe:

1. Legea privind activitatea de audit, nr.61 din 16.03.2007 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126.
2. Dobroțeanu L., Dobroțeanu C.L. Audit. Concepte și practici. Abordare națională și internațională. - București: Editura Economică, 2002.
3. Standarde Naționale de Audit Intern, Ordinul Ministerului Finanțelor nr.98 din 27.11.2007; Hotărârea Curții de Conturi nr.82 din 29.11.2007 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.198-202/61.
4. Тюриков К. Финансовый менеджмент риска. - Кишинэу: АSEM, 2005.
5. Legea privind controlul financiar public intern, nr.229 din 23.09.2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.231-234.

6. Standarde Naționale de Audit Intern, Ordinul Ministerului Finanțelor nr.98 din 27.11.2007; Hotărârea Curții de Conturi nr.82 din 29.11.2007 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.198-202/61.
7. Codul etic al auditorului intern și Carta de audit, Ordinul Ministerului Finanțelor nr.139 din 20.10.2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.221-222/782.
8. Normele metodologice privind implementarea auditului intern în sectorul public // Ordinul Ministerului Finanțelor nr.118 din 29.12.2008.
9. Legea privind controlul financiar public intern, nr.229 din 23.09.2010 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.231-234.
10. Ibidem.
11. Dobroțeanu L., Dobroțeanu C.L. Audit. Concepte și practici. Abordare națională și internațională. - București: Editura Economică, 2002.
12. Normele metodologice privind implementarea auditului intern în sectorul public // Ordinul Ministerului Finanțelor nr.118 din 29.12.2008.

Prezentat la 12.11.2012